

**Svobodný občan
ve svobodné obci?**

*Občanské elity a obecní samospráva
města Brna 1851–1914*

Lukáš Fasora

Vydala Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy:
prameny, země, kultura

BRNO 2007

Obsah

1.1. Úvodem	7
1.2. Cíle výzkumu	8
1.3. Metodika výzkumu	9
1.4. Vymezení základních pojmů	16
1.5. K možnostem komparace s výsledky středoevropských výzkumů	21
2. DETERMINANTY VÝVOJE	26
2.1. Demografický, sociální a národnostní profil města	26
2.2. Legislativní základy fungování samosprávy	35
3. PROFIL A SPOLEČENSKÁ PRESTIŽ JEDNOTLIVÝCH SEGMENTŮ KOMUNÁLNÍ ELITY	41
3. 1. Sociální a profesní skladba obecního výboru	41
3.1.1. Velkopodnikatelé	45
3.1.2. Majitelé nemovitostí	46
3.1.3. Středně majetné a drobné měšťanstvo	49
3.1.4. Svobodná povolání	51
3.1.5. Učitelstvo	54
3.1.6. Úřednictvo	56
3.1.7. Shrnutí	58
3.2. Sociální postavení a životní styl vybraných skupin měšťanstva	62
3.2.1. Diferenciace řemeslnického stavu	62
3.2.2. Velkopodnikatelé: mezi měšťanstvem a aristokracií	72
3.2.3. Vzdělanci: vědění je moc	86
3.2.4. Služebný personál v měšťanských domácnostech jako znak prestíže a životního stylu	92
3.4. Spolková a politická činnost příslušníků měšťanské elity	105
3.4.1. Spolky a společenstva	105
3.4.2. Politické a zájmové bloky v obecním výboru	117
3.4.3. Vzájemné vztahy měšťanské a dělnické elity na platformě komunální správy	126
3.4.4. Příslušníci brněnské komunální elity v moravském zemském sněmu	133
3.6. Rodinné vazby jako integrační faktor v procesu konstituování občanských elit	139
3.6.1. Osoby s velmi výhodnými příbuzenskými vazbami	142
3.6.2. Sňatková strategie vybraných profesí	150
3.6.3. Vliv náboženské orientace na příbuzenské vztahy	153
3.6.4. Korelace příbuzenských vazeb a působení ve veřejné sféře ..	154
3.6.5. Příbuzenské vazby – shrnutí	157

3.7. Socioekonomické postavení a veřejný vliv jednotlivých složek měšťanstva - shrnutí	158
4. MĚSTSKÉ HOSPODAŘENÍ	160
4.1. Teoretická východiska	160
4.2. Struktura obecních rozpočtů	168
4.3. Nejdůležitější modernizační projekty.....	180
4.3.1. Bytová otázka a asanace 1896-1916	180
4.3.2. Zdravotnictví	195
4.3.3. Školství	201
4.3.4. Chudinství	203
4.3.5. Březovský vodovod	206
4.3.6. Kanalizace, svoz odpadu a čistírna odpadních vod	210
4.3.7. Plynárna a elektrárna	213
4.3.8. Pouliční dráha	215
4.4. Modernizační projekty předměstských obcí	217
4.5. Vzory v komunální správě	223
4.6. Městské hospodaření - shrnutí	226
5. ZÁVĚR	228
Literatura:	232
RESUMÉ	249
MATRICE ZÁKLADNÍCH BIOGRAFICKÝCH ÚDAJŮ ČLENŮ OBECNÍHO ZASTUPITELSTVA MĚSTA BRNA 1851-1914	253